

Конончук Ю.В.

студент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ДЖАЗ – ІСТОРИЧНИЙ ФЕНОМЕН МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТОЛІТТЯ

Початок ХХ століття ознаменований виникненням нової художньої реальності в культурі. Джаз, одне з найбільш значущих і яскравих явищ усього ХХ століття, вплинув не тільки на розвиток художньої культури, різні види мистецтв, а й на повсякденне життя суспільства.

Джаз – «дітище ХХ століття» став, мабуть, одним із найбільш життєздатних видів сучасних художніх практик. Сприйнятий спочатку як афро-американський фольклор, як екзотична новинка, поступово він став осмислюватися теоретично в рамках масового популярного мистецтва.

Джаз в культурному просторі ХХ століття розвивався у двох напрямках. Перше розвивалося в руслі комерційної індустрії розваг, всередині якої джаз існує і сьогодні; другий напрямок – як самостійне мистецтво, незалежне від комерційної популярної музики. Ці два напрямки дозволили визначити шлях розвитку джазу від явища масової культури до елітарного мистецтва.

Джазова музика, подолавши всі расові та соціальні бар'єри, до кінця 20-х років набуває масового характеру, стає невід'ємною частиною міської культури. У період 30–40-х років через розвитком нових стилів і течій джаз еволюціонує і набуває рис елітарного мистецтва, що відбувається практично і надалі протягом ХХ століття [2].

Сформувався джаз як унікальний сплав принципів та елементів європейської та африканської музики. Та все ж його не можна назвати різновидом європейської чи африканської музичних культур, він, як кажуть, є чимось «*sui generis*» (лат. свого роду).

Все ж якщо джаз не є африканською музикою, він тим не менше в першу чергу є дітищем афро-американців, тих, що працювали на плантаціях, лісопильнях, річкових суднах, тих, хто в подальшому стали жителями гетто великих міст: спочатку Нового Орлеану, а потім Нью-Йорку, Сент-Луїсу, Чикаго, Мемфісу, Детройту та інших. Було б неправильно вважати білих джазменів лише імітаторами музики чорношкірих Америки. Виконуючи джаз майже із самого його зародження, білі музиканти зробили вагомий внесок у його розвиток. Але основними творцями джазу були все ж афро-американці, як відомо, вихідці з Африки [3]. Варто звернути особливу увагу на місце та ті історичні процеси, котрі стали приводом для розвитку джазу на початковому етапі.

Якщо вокальний блюз виник у сільській місцевості, якщо спірічуелс співали як у сільських, так і в міських церквах, то джаз, музика оркестрова, міг виникнути лише у великому місті. Колискою джазу став Новий Орлеан. До кінця ХІХ століття у афро-американців з'явилися свої духові оркестри, які стали неодмінними учасниками народних свят цього велелюдного міста парадів

і маніфестацій. Такі оркестри, роз'їжджаючи по вулицях, оповіщали про бали, видовища або рекламували різні клуби, товариства та асоціації Нью-Орлеана. У книзі «Мій Нью-Орлеан» Луї Армстронг, розповідаючи про свою юність, часто згадує про такі поїздки і описує змагання між двома оркестрами, що випадково зустрілися. Оркестр розташовувався на вантажівці, причому тромбоніст зазвичай сидів, звисивши ноги, попереду, щоб вільніше маневрувати кулісою. Ці музичні змагання називалися «contests» (з англ. суперечка, змагання). Переможця визначали за оплесками натовпу, що зібрався. «Коли музиканти Кіда Орі (Kid Ory) і Джо Олівера (Joe Oliver), – пише Армстронг, – з'являлися на своїй вантажівці, оповіщаючи про бал або іншу подію, і стикалися з іншим таким же вуличним оркестром, Джо і Кід так натхненно і прекрасно грали, що перехожі від їх музики буквально шаліли». Нью-орлеанський тромбоніст Кід Орі розповідає, що коли він вигравав такий музичний бій, натовп прив'язував його вантажівку до вантажівки переможеного, щоб той не втік занадто швидко. «Після чого, – додає Луї Армстронг, – Кід Орі грав невеликий, завжди один і той же мотив, від якого натовп знову приходив у раж, тепер уже від сміху». Однак не треба думати, що в ті часи існувала професія джазмена. Музиканти швидше відшкодовували збитки, ніж отримували регулярний дохід. Вони грали для задоволення, годувало їх інше ремесло: Кід Орі був теслею, відомий гітарист Джон Сент-Сір – каменярем, Луї Армстронг – продавцем газет, рознощиком молока, вуглярем, шофером і т. д. Але у звичаях Нью-Орлеану того часу музика настільки вкоренилася, що музиканти знаходили багато можливостей для застосування своїх талантів [4].

Те, що Новий Орлеан – колыска джазу, підтверджують і грамзаписи. Усі без винятку джазові платівки, записані і афро-американцями і білими до 1924, а може бути, навіть і до 1925 року, зроблені музикантами з Нового Орлеану або відвертими імітаторами стилю їхньої гри. Показовими в цьому сенсі є ранні записи Бенні Моута (Benny Mote), який очолював провідний чорношкірий ансамбль на Південному-Заході США в 20-х і 30-х роках ХХ століття. У цих записах, зроблених в 1923 році, наприклад в «Elephant Wobble», добре чутий оркестр, який грає переважно регтайм з ледь помітними 34т.34 орле інтонаціями в партії корнета. Кларнетист Вуді Уолдер (Woody Walder) наслідував білого ново-орлеанського виконавця Ларрі Шилдса (Larry Shields), чия гра в оркестрі Original Dixieland Jazz Band глибоко всіх вражала. До 1925 року, починаючи з п'єси «18th Street Strut», гурт Моута підхоплює 34т.34 орлеанський стиль, розроблений оркестром Creole Jazz Band, очолюваним Олівером. Тепер уже Уолдер грає в манері кларнетиста Джонні Доддса (Johnny Dodds) з оркестру Олівера, а корнетист Ламмар Райт освоює швидкі 34т.34 орл в кінцівках фраз, досить характерні для новоорлеанського виконання [3].

Невід'ємною умовою формування 34т.34 орлеанського стилю джазу – як першого та основоположного – є особливий характер Нового Орлеану. Новий Орлеан не схожий ні на одне місто США. Заснований 1718 року Жаном-Батистом Ле Муаном, з перших своїх днів він став великим містом американського Півдня, несучи в собі значно більшою мірою риси франко-

іспанської, ніж англосаксонської культури. Його духовною батьківщиною була Франція. Для міста був характерний дух свободи, що виражалася, крім іншого, в любові до розваг і веселощів. Новий Орлеан часто називали Парижем-на-Міссісіпі, і він усім стилем свого життя підтверджував цю назву. Це місто протягом майже двох століть було буквально пронизане музикою і танцями. Один житель півночі, що потрапив в Новий Орлеан, говорив, що його жителі були невтомними танцюристами. Ні холод, ні спека не могли змусити їх змінити свій спосіб життя. Однак в Новому Орлеані музика звучала не тільки на танцях. Іноді тут одночасно показували спектаклі три оперні трупи – факт вражаючий для міста з населенням менше п'ятдесяти тисяч чоловік. Крім того, в Новому Орлеані завжди було кілька симфонічних оркестрів, у тому числі (у 30-х роках XIX 35т..) і оркестр афро-американського філармонічного товариства [3]. Місто Новий Орлеан стало оплотом становлення джазової культури та локацією втілення музичних ідей та талантів афро-американців.

Музичне мистецтво джазу є ключовим у розвитку художньої культури США та світової музичної культури зокрема. Переоцінити вплив джазу на музичне мистецтво неможливо, тому що він став визначною віхою у розвитку світової культури загалом. Розвиток джазу в першу чергу пов'язаний із культурними процесами, котрі відбувалися ще з кінця XIX 35т.. З позицій глобального осмислення мистецтвознавчих проблем слід зауважити, що розвиток джазу продемонстрував феномен прискореного трансформаційного процесу в мистецтві. Джаз, являє собою унікальний полікультурний синтез афроамериканських та європейських музичних традицій і виступає еталоном засвоєння «чужої» мови, «іншого» мислення, «нових» звучань.

Список використаних джерел:

1. Коверза О. Становлення джазового мистецтва як феномену музичної культури 20-30-х рр. XX століття в Україні. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://drohobych.net/youngsc/AQGS/2015_14/87-_%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B7%D0%B0.pdf
2. Корнев П.К. джаз в культурном пространстве XX века.: автореф. дис. к-ата культурологи: 24.00.01 / Петр Казимирович Корнев, Санкт-Петербург. – 2009. – 191 с. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/dzhaz-v-kulturnom-prostranstve-xx-veka>
3. Коллиер Дж. Л. Становление джаза. М., 1984. – 277 с. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.e-reading.club/bookreader.php/28497/Kollier_-_Stanovlenie_dzhaza.html
4. Панасье Ю. История подлинного джаза. – 2-е изд., – Л.: Музыка. 1979 – 128 с. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://mreadz.com/new/index.php?id=244792>
5. Birthplace of jazz. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.neworleansonline.com/neworleans/music/musichistory/jazzbirthplace.html?notmct=18>